

KRATKA ANALIZA POROČILA INŠTITUTA TRIVELIS

Med tujim vplivanjem in legitimno politično razpravo

V zadnjih tednih je poročilo Inštituta Trivelis z naslovom *Tuje manipuliranje z informacijami in vmešavanje v Slovenijo* vzbudilo precejšnje zanimanje medijev in javnosti. V njem avtorja navajata, da se v Sloveniji pojavljajo poskusi tujega – zlasti ruskega – vplivanja na javno razpravo prek spletnih omrežij. Kot študijo primera predstavi hitro širjenje do NATO kritičnih sporočil po zasedanju Parlamentarne skupščine v Ljubljani oktobra 2025, pri čemer izhajata iz objave nekdanje novinarja Uroša Lipuščka.

Na Mirovnem inštitutu se že vrsto let raziskovalno ukvarjamo s politično komunikacijo, dezinformacijami, mediji in digitalnimi praksami, zato smo poročilo prebrali z zanimanjem. Naša analiza je pokazala, da predstavljene ugotovitve ne temeljijo na prepričljivih dokazih, ki bi temeljili na uveljavljenih družboslovnih raziskovalnih standardih. Ker lahko takšna poročila pomembno vplivajo na javno razumevanje tega, kaj šteje kot tuje vplivanje in kdaj gre za legitimno politično razpravo, smo se dolžni odzvati. Ob tem ne zanikamo, da tuji vplivi na informiranje v Sloveniji obstajajo.

V nadaljevanju izpostavljamo nekatere ključne pomisleke.

1. Pomanjkljive reference in otežena preverljivost

Dokument ne vsebuje sistematično urejene bibliografije. Sklicuje se predvsem na institucionalne vire, med drugim na poročilo EU DisinfoLab (2026) ter 3. poročilo Evropske službe za zunanje delovanje (EEAS, 2025). Navedena je tudi referenca na vir T. Zeljuga o sovjetsko-jugoslovanskih obveščevalnih razmerjih, ki ga ni mogoče najti v sistemu Cobiss ali v Google Scholar (Zeljuga, b. d.). Odsotnost sklicevanja na recenzirano znanstveno literaturo otežuje umestitev poročila v širši raziskovalni kontekst in primerjavo z obstoječimi študijami. S tem je oteženo tudi neodvisno preverjanje ključnih pojmov in trditev.

2. Nejasno pojasnjena metodologija

Osrednja pomanjkljivost poročila je odsotnost jasno predstavljenega metodološkega okvira. Prve nejasnosti se pojavijo že pri tem, kako avtorja opredelita pojave, ki jih uvrščata med tuje manipuliranje z informacijami, ter kako naj bi jih empirično prepoznala.

Avtorja uporabljata okvir “taktik, tehnik in postopkov”, vendar brez jasnega sklica na literaturo, ki bi pojme natančneje opredelila in utemeljila. V besedilu je navedeno zgolj, da so takšne pristope oblikovali “strokovnjaki za preprečevanje” (Geršak in Jacobs, 2026: 8), brez razlage, na kakšni podlagi, s katerimi merili in kako se to uporablja v raziskovanju.

Primerjava s poročilom EEAS kaže tudi na konceptualno neujemanje: v poročilu Trivelis so med indikatorji predvsem vsebinske in narativne strategije (npr. moralno uokvirjanje, čustvena mobilizacija), medtem ko poročilo EEAS v ospredje postavlja predvsem tehnične in operativne znake, kot so uporaba botov, lažnih računov in avtomatizacije. To ni zgolj terminološka razlika, temveč vpliva na to, kaj sploh šteje kot dokaz koordiniranega in zlonamerne delovanja.

3. Preskoki v sklepanju: od “sumljivih znakov” do trditev o tujem izvoru

Poročilo kot pomemben znak manipulacije obravnava amplifikacijo oziroma povečanje dosega digitalnih vsebin (Geršak in Jacobs, 2026: 9). Pri tem navaja podatek iz poročila EEAS, da

“potrošni” računi predstavljajo 73 % kanalov, ki so del identificiranih vplivnih operacij (EEAS, 2025).

Pri takšnih podatkih je nujno upoštevati osnovno metodološko opozorilo: dejstvo, da se določeno vedenje pogosto pojavlja v že prepoznanih vplivnih operacijah, še ne pomeni, da isto vedenje v širšem spletnem okolju dokazuje vplivno operacijo.

Brez primerjave z običajnimi vzorci spletnega vedenja (referenčno skupino) takšni znaki ostanejo predvsem namigi, ne pa dokaz. Pogosto objavljane, deljenje vsebin ali delovanje v ideološko sorodnih skupinah je razširjen pojav na družbenih omrežjih in samo po sebi še ne omogoča sklepanja o koordinaciji, še manj pa o tujem izvoru.

Poročilo sicer deloma opozori, da takšni znaki sami po sebi niso dovolj (Geršak in Jacobs, 2026: 3, 22), vendar v zaključku kljub temu predpostavi zakrite prokremeljske narativne izvore (Geršak in Jacobs, 2026: 23), brez podrobno predstavljene dokazne verige.

4. Nejasna empirična podlaga za trditve o slovenskem “ekosistemu”

Poročilo nato predstavi opis slovenskega “narativnega ekosistema” (Geršak in Jacobs, 2026: 14–18), vendar ostaja nejasno, na kakšnih podatkih ta opis temelji.

Pomembno je, da 3. poročilo EEAS Slovenije sploh ne omenja; najbližji regionalni kontekst je obravnavo Srbije (EEAS, 2025: 12). Zato ostaja odprto vprašanje, ali gre za prenos ugotovitev iz drugega okolja ali za samostojno analizo – in če gre za samostojno analizo, kakšen je bil postopek zbiranja in obdelave podatkov.

Tabela kategorij narativov in opis omrežij sta predstavljena brez informacij o tem: kako je bil oblikovan vzorec (katere vsebine, kateri kanali, v katerem obdobju); kako so bile vsebine zbrane in analizirane; in po katerih merilih so bile razvrščene.

V raziskovanju digitalnih platform, kjer so podatki pogosto omejeni in algoritmi netransparentni, je takšna metodološka preglednost ključni pogoj za znanstveno preverljivost.

5. Študija primera: podatki brez primerjave

Edini bolj oprijemljivi empirični del poročila je analiza delitev objave Uroša Lipuščka, predvsem število delitev in njihova časovna zgoščenost (Geršak in Jacobs, 2026: 14–18). Toda brez primerjalnih vrednosti takšni podatki sami po sebi ne dokazujejo koordiniranega delovanja.

Zato ni mogoče izločiti alternativnih pojasnil, kot so aktualnost teme, prepoznavnost avtorja, učinki platformnih algoritmov ali dinamika deljenja v skupinah.

Poročilo tudi trdi, da je objava vsebovala “popačene in neresnične trditve”, vendar teh trditev ne razčleni in jih ne preveri z jasno metodološko oporo. Pri tem velja opozoriti, da obstajajo standardi za sistematično preverjanje dejstev v javnem diskurzu. Evropski kodeks standardov za neodvisne organizacije za preverjanje dejstev na primer zahteva transparentno metodologijo, navajanje virov in argumentirano podporo zaključkom (European Fact-Checking Standards Network, 2022). Takšnega postopka poročilo ne predstavi.

6. Preuranjeni zaključki in širše demokratične posledice

Poročilo na več mestih poudari, da samo deljenje vsebin med enako mislečimi posamezniki samo po sebi ne pomeni tujega manipuliranja. Kljub temu uporablja močne trditve, kot so

“neorgansko širjenje”, “lokalizacijsko vozlišče za dezinformacije, izvirajoče iz Kremlja” in ustvarjanje “iluzije širokega državlanskega nasprotovanja”.

Takšne trditve so v družboslovnem raziskovanju izjemno zahtevne za dokazovanje. Zahtevajo jasno dokazno verigo, ki povezuje podatke z atribucijo: kdo je akter, kaj je dokaz za koordinacijo in kaj je dokaz za tuji izvor. V obravnavanem besedilu ta veriga ni predstavljena na način, ki bi omogočal neodvisno presojo.

Problemi, ki smo jih navedli, pa niso zgolj raziskovalni, temveč tudi širše družbeni. Demokratična družba temelji na pravici do kritike obstoječih politik, vključno z zunanjo politiko, članstvom v mednarodnih organizacijah in obrambnimi odločitvami. Kritika Evropske unije ali NATO sama po sebi ne pomeni tujega vpliva. Razlikovanje med organizirano vplivno operacijo in legitimnim političnim izražanjem zato zahteva visoke dokazne standarde. Če ti standardi niso jasno predstavljeni, obstaja tveganje, da se legitimna politična razprava poenostavljeno interpretira kot del tujega manipuliranja z informacijami.